

Vad krävs av en god samhällsmedborgare?

Carolin Zorell, statsvetare vid Örebro universitet

Samhällsmedborgare - rättigheter och skyldigheter

Med samhällsmedborgare menas här alla som är bosatta i Sverige. Alla samhällsmedborgare har rättigheter som är viktiga för demokratin som till exempel yttrandefrihet och frihet att vara med i organisationer. Alla samhällsmedborgare har rätt att inte bli diskriminerade. De allra flesta samhällsmedborgare i Sverige har uppehållstillstånd, och därmed också rätt att bo och arbeta här. En stor majoritet av samhällsmedborgare i Sverige har också rätt att rösta i kommunala och regionala val, men bara svenska medborgare har rätt att rösta i riksdagsvalet.

Människor som bor i Sverige har olika bakgrund men ganska lika uppfattningar om vad som krävs av en god samhällsmedborgare. Foto: Chris Harvey/Mostphotos.

Förutom rättigheter så har samhällsmedborgare skyldigheter. Skyldigheterna kan vara reglerade i lag, såsom skyldigheten att betala skatt, eller skyldigheten att inte fuska med bidrag och ersättningar. Om man inte uppfyller sådana skyldigheter kan man bli straffad. Det finns även informella skyldigheter, det vill säga sådant som de flesta anser att man bör göra, men som inte står i lagen. Det kan handla om att rösta eller att ringa till polisen om man ser att ett brott begås, men det kan också handla om att man ska vara varsam med miljön, eller hålla sig informerad om samhället.

Vad krävs för att vara en god samhällsmedborgare?

När man i undersökningar frågar vad en god samhällsmedborgare är, så är de flesta överens om att en god samhällsmedborgare respekterar lagar och röstar när det är val. Det är också en ganska vanlig uppfattning att goda samhällsmedborgare inte försöker smita från att betala skatt och att de bör försöka skydda miljön, exempelvis genom att konsumera mer miljövänligt.

Utöver detta finns det andra saker som utmärker en god samhällsmedborgare, men där det finns olika åsikter om hur viktigt det är. Till exempel tycker en del att det är tillräckligt att rösta, men andra tycker att det krävs ett större engagemang i samhället för att man ska räknas som en god invånare, som till exempel att vara aktiv i en förening, eller medlem i ett politiskt parti, eller kanske delta i andra aktiviteter som Fridays For Future.

Varför är det viktigt att vara en god samhällsmedborgare?

Åsikterna om vad som utgör en god samhällsmedborgare påverkar vad människor gör och vad de tror att andra gör. Det spelar alltså roll för vad vi har för förväntningar på varandra, vilket i sin tur har en påverkan på hur samhället och demokratin fungerar. Två exempel:

För det första, om många är överens om vad som utmärker en god samhällsmedborgare, så är det större chans att alla också beter sig så. Då blir det lättare att leva tillsammans och att organisera och styra samhället. Det betyder också att man kan räkna med att människor i högre utsträckning hjälper varandra och bidrar till det gemensamma. Ett aktuellt exempel är,

om alla följer corona-rekommendationerna så är det troligt att vi tar oss ur pandemin fortare.

För det andra så är en av grundbultarna i en demokrati att folket styr sig själva. I en representativ demokrati betyder det att människor måste vara engagerade i samhället och vara beredda att ta på sig förtroendeuppdrag, till exempel i en ungdomsorganisation.

En modell för vad som brukar anses karaktärisera en god samhällsmedborgare

Tänka själv

- Hålla sig informerad om vad politikerna gör och beslutar
- Skapa sig egna åsikter
- Hålla sig informerad om vad som ändrar i samhället

Delaktighet

- Rösta när det är val
- Vara aktiv i organisationer
- Vara politiskt aktiv, exempelvis vara med i partier eller delta i demonstrationer

Respektera det gemensamma

- Följa lagar och regler
- Inte smita från skatten
- Inte göra något som orsakar skada på någon annan eller på samhället eller miljön

Solidaritet

- Stödja dem som har det sämre än en själv i Sverige
- Stödja dem som har det sämre än en själv i världen

Hållbarhet

- Anstränga sig för att skydda miljön, exempelvis inte slösa på naturresurser, återvinna sopor
- Välja produkter som hjälper miljön eller ökar rättvisa, även om det kostar lite mer

Tanken att en god samhällsmedborgare röstar och kan tänka sig att kandidera till förtroendeposter är alltså grundläggande. Men man kan också delta på andra sätt, till exempel genom att skriva till politiker eller handla klimatvänligt.

Diskussionsfrågor

▲ Vad tycker du är viktigt att göra för att vara en god samhällsmedborgare? I modellen här bredvid nämns några saker. Finns det något mer som du tycker är viktigt?

▲ Vilka handlingar gör någon till en dålig samhällsmedborgare? Tycker du att man kan vara en god samhällsmedborgare även om man inte gör något av det som står i modellen? I så fall vad kan man "hoppa över" och ändå vara en god samhällsmedborgare?

▲ På vilket sätt tror du att du kan medverka till att göra ditt närområde eller samhället bättre?

▲ På vilka sätt kan personer under 18 år bidra till samhället och demokratin i Sverige? Personer över 18 år?

▲ Hur tror du att idéerna om vad som utmärker en god samhällsmedborgare har betydelse för dagens demokrati och för demokratin i framtiden?

